

Վարագայի Հայկապոսի հաճութաւորութեամբ անհաշիւ թաղար իրենցից, սակայն, ընդհանրապէս վեճի մաս իրենցից կիւնելի չըզմագտաւ տըր :

Վարագա սենեակէ 200 նիւսիսէ վերիցից, զըս- մեթի տախի պիւր սենեակէն 260, յէ ալթըր այ ի- շին 100 ընդունուի :

Եւել զընդունուի պիւր տեճաւոր վերեւիցէն քե- սանտան եւալթըր 50 զընդունուի պիւրաւոր, իւշ պլըր 50 նիւսիսէ զալթըր վերիցէն պիւր :

Վարագա թանե իւշ 50 շէր փարայա սալթըրա- ճադ տըր :

Իւնալթըր սալթըրը իւշ տեճաւոր իւշ 3, իւրինճի

տեճաւոր իւշ 2, վէ իւշիւնճիւ վէ զիյաւ տեճա- լար իւշ 1 զընդունուի :

Մեթըրալ վէ սալթըրէ, Վարագըր խանընտը իւշ զալթըրա, 1 նիւսիցիւր ստատա, փանոսեան Վարագա իւշինէ կեանտըրիւնէ տըր :

ԱՅԳԱՅԻՆ

Իշխանին տէն ալտըրը մեթըրալուն, 214 նիւսիցիւր վարագաւոր պարթըրիսի :

Հուսանք որ Պօլսոյ Լըզայինք այս սրբազան իրաւանց պաշտպանութեանը փութան, վա- պին զի Պօլսոյ ազգայինք խաղ գիտեն բայց ձայն չունին որ կանչեն, և քանի որ այս ի- րաւանց մեծաւ մասամբ տէր են Տաճկաստա- նի ազգայինք, Հայեր աղատտիւս Հայեր ազգային ու կրօնական իրաւունքնիդ բնոր- ող Հայեր ձեզի ըրած աղաւարտութիւնս կորսուած բանի վերայ չէ որ մեծամեծ դժ- ուարութիւններու պատահիք, բայց եթէ կո- ընչելու պարզ խօսելով յափշտակելու վտանքին ենթակայ եղած սրբազան իրաւանց մը համար է, թէ որ այլ ևս վարանիք դիտ- ցած եղիք որ սր պիտի գայ (գուցէ այս ըն- թացքով հեռու ալ չէ այն օրը) որ մեր կը- ղանական ծանրակշիւ խնդրոց համար Պօլ- սոյ լայսեր դիմելու պիտի պարտաւորիւք և թէ որ Պօլսոյ Լըզայինք և չըջակայ վիճա- կաց եպիսկոպոսներուն պիտի վստահիք, գիտ- ցած եղիք որ սուրբ աթոռը նոքա պիտի յանձնեն Պօլսոյ կայսեր որն որ արդէն ըս- կըսած է բարոյապէս տիրել, մեր ամեն մէկ կրօնական նիւթոց մէջ իր յունական դրու- թիւնը իւրեւր, որո՞ւ միջոցաւ, այս մեր աս- տիճանաւոր եպիսկոպոսաց և Հայ պաշտօ- նակալաց միջոցաւ, այս բունաբարութեանց ու անիրաւ պահանջմանց դէմ կ'մաքառի Սեփական Վաթիկանի Վատիկանը, և ի՞նչ կ'աշխի ոչ թէ ուրիշ բան այլ իր անձը զոհելով ժամանակի միջոց մը միայն. ազգային իրաւանց համար անձնանուէր Հայեր ձեզի կըսեմ տեսէք թէ իրաւունքը ո՞րն է. Պօլսոյ մէջ ազգային ամբողջութիւնը պահող կեդրոնը, ազգե- ռուս պարծանք սուրբ աթոռը այսօր բարո- յապէս վտանքի մէջ է, ահա քեզի ո՞վ Հայ իրաւունք մը. իրաւունք մը որ սրբազան է որուն ազգեցութիւնը օրէ օր տկարանալով, լոկ առաջնորդարան մը պիտի ըլլայ թէ որ մինչև այն ատենը Հայ անունը կըրող մէկը մնայ. կորուստը ահա այս է. Սահմանա- բութեան վաւերացումը ճամփա կամ տարի մը ուշանալը այնքան մեծ բան մը չէր, ե՛լ այժմ իրաւանցը տէր եղիր, դու այն աթո- ղին Վատիկանի մը ընտրեցիր, քեզի մէկ

կրօնական պիւր մը ընտրեցիր, տես թէ ի՞նչ ազգեցութիւն ունի. Պօլսոյ կառավարու- թեան նպատակ կամ լաւ ևս ըսեմ գերի մը աւելցնելու համար էր որ ընտրեցիր. մինչև անգամ իր ստորագրելոց վրայ ազգեցութիւն ունի՞ արդեօք, ո՛չ, մեր եկեղեցական կա- ռոնները որուն գործադիր իշխանութիւնը վա- ընելու իրաւասութեան տէրը պէտք է լինի Սե- հափառ Վատիկանի, հարցուր թէ կրնայ մի վարել այս իշխանութիւնը իր ստորակա- ղելոց վրայ, ոչ, ամենեւին, այս իրաւասու- թիւնն ալ կայսրը իրեն է գրաւել, կարող չէ աթոռը որ և է առաջնորդ մը զրկել իր պաշտօնէն և կամ նորա վերայ քննութիւն ընել, թէ և ամենաչար մէկը ըլլայ. տես Սե- վաղեան Վարիէլ վարդապետի պատմութիւ- նը : Ս. . . եկեղեցականը Պօլսոյ Հայե- ըր խաբէլէն ու մեծ գումար մը տօլապը դը- նելէն ետքը Պօլսաստան կը չուէ, և հոն կայսեր հաճոյանալով Վեսարապիոյ այն լայ- նածաւալ վիճակին առաջնորդ կընտրուի. այս ապօրինաւոր ընտրութիւնը ո՛չ սուրբ Լըզայ- անայ սիւնհոյր գիտէ և ո՛չ նոյն ինքն Սե- հափառ Վատիկանի, այն խառնագնաց վարդապետն ալ ինքը զինք սուրբ աթոռէն բոլորովին անկախ ունենալով կըսկըսի ամեն մէկ ուզածը գործել, կարծի խօսելով ամե- նայն կերպով իր իշխանութեանը տակը ե- ղած եկեղեցեաց և վանորէից բոլոր գումար- ները որ գրեթէ 300000 մանէթի չափ կընէ իրին կըզրաւէ ուսումնարան բանալու դիտ- մամբ. թէեդոսիոյ մէջ Վատիկանի ուսում- նարանը կը բանայ, և որովհետե՞ յաւիպ- եանը այն ատենները դատի տակ եղած ըլ- լալուն Սեփականը զանի խաբէլիսի հը- նարքով մը (որն որ իր ընդանին ստորագե- լիքն է) կապատ 50000 մանէթ առնելով անկէ. նորին անուամբ կը հիմնէ ուսումնարանը, այլ այնուհետև կսկսի բոլորովին ազատ գոր- ծել. ամբարիշտը աղջկանց դպրոց կը բանայ կազաւ սորվեցնելու նոցա ընդ դէմ այն աղ-

նիւ սեռին բնական համեստութեանցը. Սրբազան Վատիկանի մը այս իր ապօրինաւոր ընթացքին վրայօք բացատրութիւն կը պա- հանչէ, և հետեւաբար օրինաւորութեան կը հրաւիրէ, պատասխան չընդունիր. վիճակա- յին հաշիւ կը պահանջէ հաշիւ չի տար. քննիչ կը խրկէ հաշիւները քննելու ին- քը կը ձգէ վիճակէն կը հեռանայ, վեր- ջապէս իբրեւ Վատիկանի իւր վիճակնե- լը կոնդակ կը խրկէ, թէ բանիւ և թէ գրաճ- լոր կերպիւ Սեփափառ Վատիկանի կը պարսաւէ, նորին օծութեանէն եկած կոնդա- կը տպել տալով հասարակութեանը կը վա- ճառէ, մեռեալի մը մինչև որ իր որոշած թաղ- ման գինը չընդունի կիրականաւոր ընել չի տար, և մինչև պսակին իր որոշած գինը չըն- դունի հրամանին չի տար, աւագ ուրբաթ օրը երկու անպարտ քահանայները իրենց ընտա- նիքէն զատելով վիճակէն դուրս կաքսորէ- լն. լն. . . այսքան ոճիրներ գործելէն վերջը անգթաբար մատնութիւն ու դաւաճանու- թիւն ալ ըրած, ուրիշ վարդապետի մը գոր- ծակցութեամբ, որոց արդիւնքը եղած է Վա- ղանգեանց այն ազնիւ ու հանճարաւոր պա- տանոյն այսչափ ատեն արգելանոցի մէջ մնալը, որուն այնքան հազուադէպ բնասորութիւն- ները Պօլսոյ Լըզայինք չեն դադարիր գո- վելէ : Ս. սարսափելի մարդը այսքան ոճիր- ներ ընելէն վերջը կը համարձակի պահանջել Հնդկաստանէն Վալեանդիանցի բերած կը- տակը որպէս զի ուսումնարան հաստատելու պատրուակաւ ան ալ ձեկի : Սեփա Վատիկան- քին մեզի ըրած նուէրները, ամօթ ու միան- գամայն նախատինք Լըզային, մեր ազգն ալ (քէլէբիր) յափշտակեց, որոնցմէ ընդու- նած վերքը դու կըբանի վրան, այս փախըս- տական ճիգիւթէն ի՞նչ կը յուսացուէր, որ իսկոյն ամենայն կերպով հաւատարմութիւն եղաւ, Հոգմէականներէն յուսահատած մեր պարզամիտ ազգը աչքերը կտրեց տօլապը դնելու կերպ կերպ խաբէլիսի նախքներով Սեփականը սկսելով մինչև Սեփականը տա- ռաւ այն ժամտաբար օգը, կոխած տեղերը իրեն թոյնը թափելով, չի գիտեմ թէ Պօլսոյ Լըզայինները դեռ խաբուելու ընդունակու- թիւն ունին. . . հաւատարմութիւն պիտի ընէ արդեօք. և թէ որ այսքան ազգարարու- թիւնները ու փորձերը ազգեցութիւն չեն ը- ներ, գոնէ թող մտիկ ընէ իբրեւ Վատիկանի

*Վատիկանը ներսէն Վատիկանի ժամանակ Նախընտանու եկեղեցեաց գործակալ ըլլալով մը Ժո- ղովուրդը այնքան ժամանակի հաշիւ պահանջեր էր, եւ ան ալ հաշիւ չի կրնալ տալուն դատի տակ դրուած էր. Սեփականը հոն գալուն, կերպով կա- ղատէ զանի այն դատէն խաբելով Ժոզովուրդը որ ինքը նոքա հաշիւները տեսած է ուղղութեամբ և թէ անկէ 50000 մանէթ ալ դպրոցի նուէր ընդու- ներ է : Թէպէտ դատը մինչև ցայժմ կը շարունակուի :

այն Մատուածային հեղինակին որ կըսէ, «Մատուածային ողջացար այլ մի ևս մեղանչեր, զի մի չար ևս ինչ լինիցի քեզ»:

Թեպէտ այս երկնային ազգարարութիւնը 1800 տարի առաջ մէկ անհատի մը նկատմամբ ըսուած է, սակայն նորա սրբազան խորատները զարմանալի ներդաշնակութեամբ յարմարութիւն ունին ամեն ժամանակի ամեն պարագայից, և ամեն ազգի մարդկանց, ուրեմն Պօլոյ ազգայինք պէտքէ վերջացնեն այսուհետեւ այսօրինակ վտանգաւոր փորձերու մէջ մտնելէն, և եթէ այն . . . դէն զգուշանալու որ ըլլան, թող փառք տան Մատուածայի խիստ աժան ազատեցան այս վտանգաւոր վարդապետներէն. թող մէկ անգամ դէպի Վախճան ու Պետրապոլս ուղղեն իրենց ուշադրութիւնը, տեսնան թէ իրենց Ղզգաւից եղբարքը ի՞նչ կը քաշեն այն անագուրոյն մարդու ձեռքէն իրենց բարեխնամ խնայական շնորհիւր:

Մեղեալ օր պատիւ ունեցայ Սեհափառ Հօր շնորհիւր Սուրբ Բթողին գրատանը մտնալու, որուն այժմեան բարեկարգ վիճակը նորին օծութեան ուսումնասիրական ջանքի արդիւնքը ըլլալուն, հոս տեղ աւելի երկարաբանութիւն ընելը աւելորդ համարելով, Վարենցի Վարինեան հակօր վարժապետի նոյն գրադարանի մատենից ցուցակին ամբողջ յառաջաբանը կ'ընեմք, որն որ կը ցըցունէ մեր Սեհափառ Հայրապետին Ղզգաւորական և ուսումնասիրական ջերմ փափաքը:

* * *

Սեղբիւր յառաջաբանը պիտի տալիս թէք. միլ օգուտուշ օլմատըղըմըլտան, շիմաթի հալ պուրատա պիթիթիպ, միւնասիպ վէ միւֆիտ կէօրիւր իսէք, իլէրուտէ օնու տալիս տէրճ ու պէյան իտէրիլ:

Իզմիր . 5 Սեպ . 1865

Մշին բարեկամ

Թիշկներու հրամանաւ Չէօշմէյի հանքային ջուրերը մտնելու համար իզմիրէն հեռանալու հանրաճարակ հիւանդութեան հարուածէն խոյս տալու պատուական պատրուակի մը համարելով երկու ամիսի չափ ծննդեան երկրիս ամիսներէն, բարեկամաց և ազգակիցաց տեսութենէն, ամէն տեսակ քաղաքային և ընկերային յարաբերութիւններէ զրկուելէ, օտար երկրի մէջնոր օդ և նոր հով ծծելէ, լեռ ու ձոր, արտ ու դաշտ պտըտելով զգացումի և մտածութեան վիշտերէ ազատ մնալէ, և սրտի ու մտքի հանգստութիւն վայելելէ ետք վերջապէս ողջամբ վերադարձայ իզմիր. տեսայ գօլէրային անհետած ըլլալը, իմացայ անոր սառածաւած աւերումները, լսել կարծեցի հայր կամ մայր, քոյր կամ եղբայր, սիրական կամ բարեկամ կորուսողներու սըրտադին հառաչանաց ձայնը, այլ սակայն ներկային ապահովութիւնը երբ տեսայ, վայր.

կեան մը անցեալին յիշատակը ջնջեցի յիշատակութեանս մէջէն, և այս ալ կոնցնի ըսելով, կամք ըրի ուշագիւր նայուածք մը նետել ներկային վրայ. ուղեցի իմանալ ազգային իրերու վիճակը, իզմիրէն չուող, դու ըսէ քեզի պէս փախչող, անձանց արդի զբաղումներն և մտածումներն, և ներպատակէս հասնելու համար առաջին գործս եղաւ քանի մը օրուան մէջ քաղաքիս շրջակայ գիւղերը թռիչ և շողիի ուժով ինքզինքս նորէն լեռնակներու և դաշտերու վրայ դառնել:

Մյս գիւղերուն և գիւղաքաղաքներուն մէջ իմ ուշադրութիւնս գրաւեցին Սէյտի Վէօյ և Սէնէմէն մասնաւորապէս: Մյս երկու գիւղերը իզմիրի Հայերուն երեւելի մասին, աղնուապետական մասին, միութեան և ժողովման կեդրոնն եղած են: Հոն են հարուստները, հոն են աշխատողները, հոն են գեղանի օրիորդները և կիները, հոն գացած են շաւիշները և խաւիշները, ոմանք նոր փթթում ընդունելու և նոր հոտ տալու, ոմանք ալ նոր բոյն շինելու և նորանոր դալայիկներով գօլէրային ձայնէն ահաբեկ սիրտերու հանգարտութիւն և ականջներու ըզմայլում տալու համար: Սառաքինութիւն հիմա կիմանամ թէ լոկ անուն մը չես, ինչպէս հայրենամուլ Հոովմայեցի մը յուսահատօրէն յանդգնեցաւ կարծելու երբ տեսաւ աշխարհիս տիրուհի առաջին հանրապետութեան և ազատութեան աւերակները:

Կարծես թէ Սէյտի—գիւղ և Սէնէմէն իզմիրի Հայաղնիւ ընտանիքներու կոպիւնցընէ: Սոյոք է թէ Վարանայի յեղաշրջումին և Նարոպան գողորդ Վիճիմիթի հարուածներէն ազատ մնալու համար կոպիւնց չուող Վաղդիացի աղնուականաց և մերիններուն կենցաղավարութեան, ապրելու եղանակին, նպատակին և ասոր հասնելու համար ընտրուած միջոցներու մէջ ահային տարբերութիւն մը ո՞վ կուրանայ: Բայց քանի մը կ'տեսնուի նկատմամբ անոնց և մերիններուն մէջ յարմարութիւն մը նմանութիւն մը կընշմարեմ: Կոպիւնցի գաղթականները դարաւոր միապետութեան մը աւերակաց վրայէն ամեհաբար մոնչող գնդապետներէն զէմ Նարոպան գրգռելու, զինելու և հայրենիքին գրուածանօրէն մատնելու կաշխատէին, իսկ մեր Հայ գաղթականները աշխարհային հիւանդութեան մը կատաղութեան հոսանքէն ազատելու համար իրաւամբ խոյս տուած և խաւիշի գէմ անբնակ տուններ և շէնքեր թողած են: Բայց եթէ նպատակը կը տարբերի, ընկերական յարաբերութեան մէջ փոքր ի շատէ նշնութիւն կայ: Կոպիւնցի գաղթականաց առօրեայ զբաղումն էր թղթախաղութիւն. մերիններուն ալ Սէնէմէն Վիճիմիթի և խաւիշներէն է. կըրդի լերաները սեղաններու վրայ կը դիզուին, կը փայլէն,

և անոնց բոլորտիքը նստող արանց և հանանց նայուածքը և քսակը կը գրգռեն: Սիւկարներ թէ խաղու սեղանը ժամանակը ըսպաննելու և զուարճութիւն տալու միջոց մ'է. ոչ, այդ սեղանը իւր սահմանը մոռցած է. և եթէ ոմանց համար կրնայ անհրաժեշտ մարգարայր մ'ըլլալ, ինչպէս կը լսեմ, ոմանց համար վիճ մ'է, ուր մեծագումար ստակները կը թաղուին: Խաղու սեղանը երբեմն գերեզման մ'է խաղամոլներու հարստութեան, նաեւ պատուոյն: Վուցէ ըսես թէ իզմիրի Հայը պատուամուլ է, իւր պատիժին վրէժխնդիր է. . . և կը պապօթէ այն ամէն անձերը որք կը յանդգնին իրաւամբ կամ յանիրաւի բիծ մը դնել արական և մանաւանդ իգական սեռին վրայ: Սակայն այս պատիւը քօղ մ'ունի համար. ասոնք պատիւ կըսեն կերթան, բերանին կը խլեն, կոկորդին կը պատուեն: Սիւ, մի՛ յանդգնիր վանկ մը, տառ մը արտասանելու այդ պատիւին վրայ. բայց եթէ վերցունես քօղը, ո՛հ, ի՞նչ տեսարան պիտի ներկայի խղճիդ տեսութեանը: Եսով ըսել չեմ ուզիր թէ ամէն մարդ իր պատիւը չճանչնար. քաւ լիցի. ես կականարկեմ սոյն քանի մը սակաւաթիւ զէպէկներու, որք առաքինութիւն կը ցօղան և անձնութեան ժամանակ կողինջի պէս իրենց պատանը կը քաշուին, պատիւ կըսեն և աշխարհ կը զղջին իրենց որոնումներով և գոչումներով, ալ երբ իրապէս հարկ կըլլայ նախանձախնդիր ըլլալ իրենց կամ ընտանեաց պատիւին, անտարբեր կը կենան կամ աշխայկամ խուլ, կամ անկար ըլլալուն և կամ գուցէ այս անտարբերութեան մէջ անձնական շահ մը նշմարելուն համար: Եսորէն կը կըրկենեմ թէ այս ականարկութիւններս անխորհրդ կերպով չեն վերաբերիր այն ամէն անձանց որք խաղով կը քաղին նոյն գիւղերու մէջ այնպիսիները, ինչպէս նաեւ օտարազգիք իրենց պատիժը արդէն ընդունեցան Վիճիմիթի, եթէ երբեք քանի մը տող թէթեւ յանդիմանութիւն մը կրնայ պատիժ համարիլ այնպիսիներուն:

Բայց եթէ խաղումովութիւնը այս գիւղաքաղաքի Հայերուն անպատուութիւն մ'է, եթէ այս մոլութիւնը որ նոր չէ, ալ աւելի սաստկանալու է գէթ միւս կողմէ գաղթականութեանը ուրիշ հաճելի առաւելութիւններ կընծայէ: Հոն ընկերութեան և բանակցութեան ոգին կարթնայ, առիթ կայ միշտ կիրթ երիտասարդաց և երիտասարդուհիներու, արանց և կանանց մէջ ակմբային յարաբերութիւններ հաստատելու, ընտիր և աղնիւ ձեւեր ընդունելու յղկուելու, մտքի և սրտի հաճոյք վայելելու, մէկ խօսքով Բարբառաւ: Հոն այլ և այլ խնդիրներ վիճաբանութեան կենթարկուին, հակախօսութիւնը խօսակցութիւնը կը գրգռէ, բանակցողին եռանդը և

գծմիսին Կեօթիւրմիւշ, վե գծմիսինու մեզ-
պուրուն հիմնեթ վե մուսվէնեթինի թալեպ
իւղմիշ օլտուղունտան, մեզ քիւր գարարա հիմ-
մեթ օլունմուշ, վե իքի կիւն սօնրա տօգթօր
Յոմհաննէս էֆէնտի իւէ տօգթօր միւսիւ Միլի
նամդաթլար իրսալ պուրուլմուշար, վե հէր
թարաթր կեզէրէք Ֆւգարայա թէտալիյէ
տէվամ իւէ, Ֆիւղունիի էօմր ու իգպար
հազրէթի փատիշահի հազգընտա ֆէրիզէտէն
պուրունան էտիյեթի խալիյէնին թէքրա-
լընը մուծիպ օլմուշար տըր:

Իկէրէք գծմիսինու մեզպուր հազգընտա, վե
կէրէք Սոնփան պէյ հազգընտա, իգպար
թալար խորհուրդու թարաթրնտան թարաթր-
մըզա թէէքէքիւրնամէրէր կէլմիշ օլտուղուն-
տան, պիլ իֆթիխար շէյան իւէ պէրա-
պէր, քէնտի շիւքրանիյէթիմիդի տալիի ի-
լալէ իտէրիլ:

Պօլէրա աթէթի իգմիտտէ օգոստոս 13տէ
պաշամըլ օլուպ, եալընըլ Հայարտան աղ-
կիւն իչինտէ 50 քիչինին թէէթիինի մուծիպ
օլմուշարու. ֆէգաթ, (Վաճըգ նամ գարի-
յէտէ անճագ 300 խանէ գատար սէքէնէ
վար իքէն, 150 սէքէրտէն վիյատէ վէֆի-
յաթ վուգու պուլմուշ տուր. վե պունա տա-
լի սէպէպ, Ֆուգարա քէօլիւէր զաթէն
բէթ ալ տէֆա եաղընա եէմէք եէտիքէրի
հալտէ, պիլ հաթթա մէրհիլ թուլտուգ-
տան սօնրա, պօլ պօլ վե եաղը եաղը պուլ-
ղուր բիլավը եանի մատաղ եէմիշ օլմալարը
ատտ օլունմագտա տըր:

Պաղէճէթտէ համա օլուն, չօղուգ վե
ֆիյաթ վուգու պուլմալը տըր:

Իգմիտտէ Մտաբազարը Համբարձում ա-
ղա պատիհէվա իլաճ տաղըտարագ, նիչէ
ֆուգարանըն տո.ասընը ալտըլը միսիւր,
թաղալան խորհուրդ աղասընտան Խալիա-
ղա Միլիան նամ զաթ տալիի ալի խալը-
խալըլը իճրա իյէմիշ, վե չօղարըն շիւք-
րանիյէթիինի մուծիպ օլմուշ տուր:

Միլի խալիսալըլը Պաղէճէթտէ Միլի-
գալը միսիւնալարտան միստըր փարսնըլ նամ
զաթ տալիի, ասլա մեզհէպ ֆարգը կէօգէթ-
մէյէրէք իճրա իյէմիշ, վե խալիլէք քէսա-
նըն, բէնչէյի էճէտէն աղատէյի կէրիպան
էյէմէսինի մուծիպ օլմուշ տուր:

Պու զաթըն մէտհէ շայան պիլ հալի տա-
լի շուտուր քի, օգգալարլա իլաճ տաղըթ-
տըգտան պաշգա, նիչէ խաթթալարը պիլզաթ
կիտիպ օլունտուրմուշ վե թէսէլի իյէմիշտիւր.
վե հաթթա միւթէվէֆա Սոնփան սրբազա-
նա տալիի կիթմիշ վե իլաճլար վէրմիշ իսէտէ,
իլէթի շիտտէթլի օլուպ, վե հէքիմ տալիի
պուրունմատըղընտան, լայլըլըլա պաղըլմա-
մըլ իտուկի, մա թէէսիւթ անլալըլըլտըր:

Միլթէվէֆա սրբազան հազգընտա, գօ-
լէրա պաշլարթգաւ էվէլա (Վաճըգա, վե
պատէհու Պաղէճէթի գալըլտըր տէյի եաղ-
մըլ իտիք իսէտէ, պու տէֆա տօսթուլմուգ-
տան պիլիսինին վէրտիկի մալիւմաթա նա-
ղարէն, (Վաճըգա հէմ գօլէրատան էվէլա,
վե հէմտէ իշ զըմընտա կիթմիշ իքէն, գօ-
լէրա վաղթինտէ Պաղէճէթի չէքիտիյի ան-
լալըլմըլտըր:

Մէրգուլմ տօսթուլմուգ Մարաբատա վուգուա
կէլէն պիլ գաչ եանըլըլը տալիի թասհիհէ
հիմնեթ իթմիշտիւր: Հէյլէ քի, իգմիտտէ
իւշ տէօրթ մէվթա պիլ թապուլթա գօնուլ-
մայլալ, ֆէգաթ, պիլ գաչ տէֆա պիլիլիք
ճէնաղէ թապուլթունա պիլիքտէ չօճուգգօ-

նուլտուղու, վե պաղը քէրիք իւշ տէօրթ ճէ-
նաղէ պիլ պիլի արգասընտան կէօթիւրիւ-
տիւկիւ կէօրիւլմիւշտիւր:

Վահանալար վազաւ էվէլէրի մէվթա-
լէրի եիւքսէք սէս իլէ օգոլարագ կէօթիւր-
մէքտէ իմիշ իսէլէրտէ, սօնրատան օլունան
պիլ չօգ իսթարաթ իւզէրիլէ շու ուլղուն-
սուղ հարէքէթտէն վաղ կէլմիշէր, վե ըու-
հանի խրտմէթլէրիին էտա իթմէք խուսու-
սունտա, թէլէքքիւրէ վե մէտհ ու սէնայէ
տալիի շայէթթէ պուլունմուշար տըր:

Համա օլուն շիմտի օլ թարաթլարտա տա-
լի գօլէրանըն էսէրի գալմատըգտան պաշգա,
խաթանպօտա հարիգէտէ օլան միւթհաթի-
նէ իհտա օլունմագ նիյէթի խալիլէսիյէ,
Մաշուգ բաշա հազրէթլէրի պիլտէ իյանէ
տէֆթէրի քիւշատիլէ հիմնեթ պուլուրմուշ
տուր:

— (Վաշարալարտաթի աուլղուլու զաթլա-
րըն, եանանլար իչին աշմըլ օլտուղունմուշ ի-
յանէ տէֆթէրիին, խալիսալըլար էսէրի-
նի պայտ իթտիլմէյէ հիմնեթ իթմէլէրիին,
թէքրարէն տալէթ իթտիկիմիզլէ պէրապիլ,
տիւն ալիլամ Սամսունտան Ս. Ս. նամ գա-
թըն, 100 զուրուշ իրսալինէ հիմնեթ իթմիշ
օլտուղուն տալիի մա թէլէքքիւր պէյան ի-
տէրիլ:

— իքի հաթթա տան պէրու թարաթլարըլա
թօգատտան, առաջնորդարը վե չօրպաշը-
լարը ալէյհիտէ թէլէքքի մէքթուլարը
կէլմէքտէ օլտուգտան պաշգա, պիլ գըթա
տալիի ալթմիշ գատար իմիլը մահէր կէլ-
միշ վե մաթլինին տէրհի ընճա օլունմուշ ի-
սէտէ, եէրիմիլ միւսաատէ իթմէտիկիինտէն
պու տէֆա տալիի թէրէք իտէրիլ. ֆէգաթ
շու գատարընը պէյան իտէրիլ քի, էվէլ-
լա եալընըլ Հայ ֆուգարաւ, վե պատէ-
հու իքի տէֆա հէր միլէթ ֆուգարաւ թա-
րաթընտան արգուհալար իմիլանալարագ, Ս-
մաթիա միւթէսարըրթը սէտալթըլ Օլիյա
պէյ հազրէթլէրիին թաթտիմ գըլըմըլ, վե
պիլ տէֆա թօգատա թէլէքքիլէ հիմնեթ իլէ,
քէնտուլէրի վէրկիլէ վե սայիլ ճիհէթէ
զուլում ու թէտատիյաթտան խէլաս պու-
լուրմաւը ընճա վե նիյաղ օլունմուշ, վե
իսթիտալարընա մուվաթըլ սուրլթտէ թէ-
սէլիպալիլ ճէվապար ալընմըլ տըր:

Միւշարիլէյ հազրէթլէրիին ֆէմանը ա-
տալթթէրիլէրիինտէ հէր սընըթ ֆուգարա-
նըն զուլում ու թէտատիյաթտան գուրթու-
լաճաղը շիւքսէտէն միւսթաղի տիւր. վե ու-
մարըլ քի, շէհրի մէզպուրա, վալարըլիւզ-
րէ եա շիմտիյէ գատար ալթմէթ իթմիշէր
տիւր, վե եալսու իթմէք իթմէք իւզրէտիւ-
լէր:

— . . . Միւշարիլ.

Մուսալիսէրէն Միւթթուլու նամ ըուլմա
հրուլթաթըլ զաղէթալի միւթէպէրին, 820
ինճի նիւսիսիստէ, քէնտիմէ նամալում պիլ
տօսթ իմիլարըլա, հազգը աճիլանէմտէ, սի-
թալիլէ տօլու պիլ մէքթուպ օգոնմուշ
տուր: Իկէրէք մէրգուլմ տօսթուն հազգը ա-
ճիլանէմտէ զուհուրա կէլմիշ օլան հիւսի թէ-
վէճիւհի իլին թէլէքքիւր իտէրիմ, լաքին
եաղտըլարընտա բէք չօգ սէհվէյաթ վե միւ-
պալալա պուլունտուղունտան, անլէրին ալէ-
նէն ճէրհի իլէ պէրապէր, պիլ տալիի էյլէ

սէհվէյաթ վե միւղալաղա իլէ մէթու մէք-
թուպ տէրհ իթտիլմէտիլի հալտէ, տահա
զէյատէ թէլէքքիւրիմի պատի օղաղընը
տալիի իսթարա միւսարաթթ թէրիմ:

Հաճի Սերուլթէ Կիւլպէնքէան
1865 սեպտ. 12

ՀԱՎԱՏԻՍԱԹԸ ԽԱԼԻՃԻՅԷ

Ինկիլթէրրատա զուհուրա կէլէն հայլան
գըրընը իւզէրիլէ, պիլտէ բաթմաթէս մահ-
սուրունա իլէթ տիւշէրէք, պիլթիւն պիւ-
թիւն էհայինին զայլէսինի արթըրտըգտան
պաշգա, էօթէտէն պէրու պըրլմագ, վե եինէ
միւսթաթիլ հիւթիւմէթ օլմագ արղու վե նիյէ-
թիւնտէ կէլմէքտէ օլան իլլանտալըլար տա-
լի պու հէնկէսամէ վիւքէլանըն էնտիլէյի
աղիմիլի մուծիպ օլմագտա օլտուգլարընտան,
շէյլէ քի, Ֆիւնիան թապիլ օլունուպ, վե
պու կիւնքի կիւն էքսէրիսի Մէրիգատա վե
պիլ մըգտարը տալիի իլլանտա տա վե մա-
հալլի սայիլէտէ պուլունտուգլարը հալտէ,
պէլ ալթը միլիտան միւթթէթէպ տիլթը
տէյի շիւքսէ օլունան կիլիլ պիլ ճէմիյէթ
թարաթընտան, եա Ինկիլթէ գարըլ գօյա-
րագ պըրլմագ, վե եալսու Վանատայա հիւ-
րէթ իտէրէք, օրատա միւսթաթիլ պիլ հիւ-
թիւմէթ թէլէքիլ իթմէք նիյէթիլէ, Մ. մ-
րիգատան իլլանտայա իսթիլէն սիւաճ վե
աղէ վե սայիլէ կէնտէրիլտիլի իլիթիլմիշ
օլմալին, Ինկիլթ տէվէթի թարաթընտան
Իլլանտա սուլարընա խասթէթէն պիլ ֆըրգա
տօնանմա կէնտէրիլմիշ տիւր:

Մէրգիւր Ֆիւնիան ճէմիյէթիլինտէն պաշ-
գա, այնի նիյլթէ խրտմէթ իթմէքտէ օլան
պաշգա պիլ գաչ տիլթիւ տահա կիլիլ ճէ-
միյէթիլէր պուլունտուղուն տալիի զաղէթա-
լարտա օգունմագտա տըր:

Ինկիլթ տէվէթի պու պապտէ հէր նէ
գատար տիւշարըն էնտիլէ օլմագտա իսէտէ,
Մէրիգա ճիւլմալուր իլէ արասը բէք ալթը
օլմալընտան, չօղուգ գօրգմայաճաղը թէ-
ֆէքքիւր օլունմագտա տըր:

Ինկիլթ գրալիլաւը հազրէթլէրի, մուսա-
լիսէն Պիլիպատան կէլէրէք իրուսիայա
կիթմիշ, վե գրալ հազրէթլէրիլէ կէօրիւ-
շիւպ գօնուլմուշ տուր. վե Պիլսսէտէն կէ-
լէր իքէն, Պէլիգանըն միւսին գրալը հազ-
րէթլէրիլէ կէօրիւշտիլիլունտէ, միւշարիլէյ
հազրէթլէրի քիւտի էվալարընը միւշարի-
լէյա հազրէթլէրիին հիմայէթի մատէրա-
նէլէրիլէ իհալէ իթտիկիլունտէ, կէօզէրի տօլա-
րագ աղալմըլտըր տըր:

Հայլան գըրընը Պէլիգայա վե Ֆիլի-
մէնկէ տալիի կիլմիշ օլտուղունտան, իլլո-
պայա պիլիլէք զայլէ վէրմիշ, վե Պիլանտա
թիլթարէթ նաղըրը թարաթընտան, օլ պապ-
տէ զայլէթ սըգը սուրէթտէ գարանթինա վե
թէտապիլիլ լաղըմէին իճրասընա տայիլ, հէր
թարաթա թալիմաթնամէլէր կէնտէրիլմիշ
տիւր:

— Իթալան տէվէթի թարաթընտան, գօ-
լէրա էնասընտա մէմուրիյէթիին թէրէք իլէ
գաչան մէմուլարըն, իսթիլթալարը ալընմաթը
թէնտիպ վե թէնպիլ Օլունտուղուն զաղէթա-
լարտա օգունմուշ տուր: